

SAMENWERKINGSVERBAND WATERLAND
PRIMAIR ONDERWIJS

Onderzoeksrapport planning vorming Expertisecentrum
SWV Waterland PO

Uitwerking gesprekken met besturen en directies van scholen voor speciaal- en speciaal basisonderwijs in de regio Waterland, teneinde te komen tot de vorming van een Expertisecentrum.

Wil je snel, ga dan alleen.

Wil je ver komen, ga dan samen.

Kees Kuijs

Albert Loer

November 2015.

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1. Achtergronden initiatief vorming Expertisecentrum	2
Hoofdstuk 2: Aanpak opzet “Raamwerk”/stappenplan en bevraging besturen en directies s(b)o Samenwerkingsverband Waterland PO	6
Hoofdstuk 3: Conclusies en aanbevelingen	10
Bijlagen:	14

Hoofdstuk 1. Achtergronden initiatief vorming Expertisecentrum

1.1 Onderwijskundige doelen

Bij de start van de het nieuwe samenwerkingsverband PO Waterland en de invoering van de wetgeving Passend Onderwijs, formuleerde het Samenwerkingsverband reeds ambities met betrekking tot het uitbouwen van een bovenschoolse Expertisefunctie gerelateerd aan het omvormen van de bestaande s(b)o-scholen tot voorzieningen voor 'gespecialiseerd onderwijs'. Daarbij zou sprake moeten zijn van het, onafhankelijk van de procedure van de verwijzing naar het s(b)o, beschikbaar zijn van deskundigheid en expertise ter ondersteuning van zowel reguliere als speciale (basis-)scholen. Gezien de nieuwe positionering van het speciaal (basis-) onderwijs acht men onderbrenging van de 5 scholen onder één bevoegd gezag gewenst. Daarnaast zou de plaatsing van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften in de s(b)o-scholen niet meer op 'schoolsoort' maar op de ondersteuningsbehoefte/het uitstroomperspectief van de leerlingen moeten worden gebaseerd.

Veel belang werd gehecht aan het behoud van de verbondenheid van de gewenste expertise en de onderwijsvoorzieningen extra ondersteuning ('navelstrenggedachte').

De ambitie van het samenwerkingsverband is de scheidslijn tussen so en sbo op te heffen en in de toekomst te spreken van gespecialiseerd onderwijs. We gaan uit van de onderwijsbehoefte van de leerling en willen onderwijs-settingen creëren waar tegemoet gekomen kan worden aan de specifieke onderwijsbehoefte, waar de basisschool geen antwoord op heeft.

1.2 (gezamenlijke) verleden samenwerkingsverbanden weer samen naar school

In het samenwerkingsverband Volendam-Marken is de van oudsher MLK-school Sint Vincentius, omgevormd tot een sbo-school. In het samenwerkingsverband Waterland functioneerden de sbo-scholen Tangram, Botter en Plankier, waarbij het Tangram een fusieschool is van de Herman Broerenschool (MLK) en J.H. Pestalozzischool (LOM). Beide samenwerkingsverbanden verwezen in het verleden kinderen naar cluster 3 MLKingschool en cluster 4 Bets Frijlingschool in Purmerend. In het verre verleden is de samenvoeging van de Botter en Sint Vincentiuschool mislukt. Vorig schooljaar is een nieuwe poging ondernomen, die niet tot resultaat geleid heeft. Vanaf 01-08-2014 maken naast de genoemde sbo-scholen, ook de so-scholen Bets Frijlingschool en Martin Luther Kingschool deel uit van het nieuwe samenwerkingsverband Waterland.

In het huidige samenwerkingsverband hebben we te maken met 61 basisscholen, 2 so-scholen en 4 sbo-scholen. Op de teldatum 1 oktober 2015 telden we 12.993 basisschoolleerlingen, 344 sbo-leerlingen en 163 so-leerlingen. Van de 163 so-leerlingen, gaan er 40 leerlingen naar scholen buiten ons samenwerkingsverband. Van de 13 aangesloten schoolbesturen, hebben er 5 een so- of sbo-school onder hun hoede. Die 5 schoolbesturen hebben samen ook 95% van het aantal leerlingen in het samenwerkingsverband.

1.3 opbrengsten 'duindag' oktober 2014

De meest belangrijke conclusies van de "duindag" in Bakkum waren:

- a. We kiezen voor een Expertisecentrum volgens de 'brede' definitie: er vindt onderwijs plaats aan de categorieën leerlingen met zwaarste ondersteuningsbehoeften en er is een breed aanbod aan cluster-overstijgende ("kruisbestuiving") expertise ter ondersteuning van het regulier onderwijs beschikbaar. De schotten tussen sbo en so verdwijnen op den duur. Ook kunnen er extra voorzieningen aan gekoppeld worden (JRK – schakelklas – hoogbegaafden – e.d.). Er kan een verbinding gelegd worden met de 'wijkteams/sociale teams' van de gemeenten i.v.m. Jeugdhulp. Brede steun bestaat voor het inrichten van een 'centrale voorziening' vallend onder het samenwerkingsverband, dan wel onder een eigen rechtspersoon.
- b. Gezien de wens tot 'thuisnabijheid' kan de 'centrale' voorziening Expertisecentrum verschillende locaties hebben; Op voorhand lijken Purmerend en Volendam de meest voor de hand liggende plaatsen. Naast thuisnabijheid kan daarbij ook rekening gehouden worden met de 'uitstroomperspectieven/-profielen' van de leerlingen; in de balans tussen gewenste thuisnabijheid <-> haalbaarheid kunnen eventueel ook 'tussenvoorzieningen' ingezet worden.
- c. Voor aanvragen vanuit reguliere scholen gaat de voorkeur uit naar een constructie via het samenwerkingsverband. (vanwege het 'vinger-aan-de-pols-argument' en ter voorkoming van het risico op versnippering/verdamping expertise c.q. structureel behoud van expertise op swv-niveau voor de lange termijn) (borging van expertise).
- d. We onderschrijven de noodzaak van een blijvende koppeling van expertise (nu nog ambulante begeleiders) aan de noodzakelijk geachte onderwijsfunctie voor de zwaarste categorieën leerlingen (niveau 4) ('navelstrenggedachte').

Tijdens de duindag is bevestigd dat de noodzakelijke expertise voor de basisscholen in het samenwerkingsverband moet bestaan uit de volgende onderdelen:

- *begeleiding bij ondersteuningsvragen in niveau 3*
- *trajectbegeleiding lln. met complexe onderwijs-ondersteuningsvragen*
- *maatschappelijke deskundigheid voor samenwerking jeugdhulp*
- *orthopedagogische en psychologische deskundigheid i.v.m. diagnostiek*
- *crisisinterventie*
- *expertise t.b.v. toelaatbaarheidsvraag lln. in expertisecentrum*

1.4 opbrengsten 3 werkgroepen 2014-2015

Werkgroep 1 heeft zich bezig gehouden met de inhoudelijke uitwerking van het onderwijsaanbod van het expertisecentrum. De richting waaraan de werkgroep denkt, namelijk het inrichten van klimaatklassen die tegemoet komen aan de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte van de leerling, wordt breed gedragen. Ook de gedachte dat meer praktijkgericht onderwijs geboden zal moeten worden. Daarnaast zal er een mogelijkheid gecreëerd worden voor “crisisopvang” en zal de integratie tussen so en sbo moeten beginnen bij de jonge kinderen.

Werkgroep 2 heeft middels een enquête (voorjaar 2015) de behoeften van de basisscholen onderzocht, als het gaat om de expertise die nodig is om basisscholen te kunnen ondersteunen in niveau 3. Daarbij is een onderscheid aangebracht tussen daadwerkelijke ondersteuning en de organisatie daarvan. Voor de daadwerkelijke ondersteuning is het van belang de expertise en het opleidingsniveau van de medewerkers te benoemen. Qua organisatie is het voorstel van de werkgroep om de expertise onder te brengen (in feite continuering van de huidige situatie) bij het samenwerkingsverband. Het Zorgplatform omvormen tot een **B**reed **O**nafhankelijk **O**ndersteunings **T**eam en het voorportaal (1 loket) laten zijn van ons gespecialiseerd onderwijs.

Werkgroep 3 heeft zich beziggehouden met de bestuurlijke vormgeving. In deze werkgroep is ook het voorstel om de expertise die nodig is om de basisscholen te ondersteunen, onder te brengen, cq. te laten bij het samenwerkingsverband (zorgplatform) en als zodanig onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van het samenwerkingsverband te laten vallen. Voor wat betreft het onderwijs zijn er nu 5 schoolbesturen die het bevoegd gezag zijn van 2 so- en (straks) 3 sbo-scholen. Het model van verregaande samenwerking en op termijn onder brengen van scholen bij 1 of 2 besturen heeft de voorkeur. Ook de positie van de Schakelklas en de bovenschoolse plusklassen hoogbegaafdheid wordt hierin meegenomen.

1.5 afspraken juni 2015

Er wordt een procesbegeleider aangetrokken (dhr. K. Kuijs), die het bestuurlijke proces in combinatie met onderwijsinhoudelijke vormgeving gaat begeleiden. Hij zal na gesprekken met de bestuurders, een voorstel doet m.b.t. de bestuurlijke vormgeving van het expertisecentrum. Daarnaast gaat hij samen met de coördinator (dhr. A. Loer) in gesprek met de directies van de so- en sbo-scholen over de inhoudelijke en onderwijskundige vormgeving van het expertisecentrum.

De drie werkgroepen worden samengevoegd tot één werkgroep. In de werkgroep hebben zitting: interne begeleiders, directeuren BAO, directeuren S(B)O, een ambulante begeleider, een gedragswetenschapper en een medewerker Zorgplatform. De coördinator is de voorzitter van de werkgroep.

Op 23 november wordt er een studiemiddag belegd over het expertisecentrum waarin het "Raamwerk" wordt besproken en verdere afspraken worden gemaakt over de voortgang. Van belang tijdens de studiemiddag is dat we uit willen gaan van het adagium 'VORM volgt INHOUD'.

Hoofdstuk 2: Aanpak opzet "Raamwerk"/stappenplan en bevraging besturen en directies s(b)o Samenwerkingsverband Waterland

In de periode augustus-september 2015 is een raamwerk opgezet waarin de achtergronden van het initiatief zijn beschreven, de resultaten van de duindag in 2014 en de drie ingestelde werkgroepen en tenslotte het bestuursbesluit van juni 2015 zijn opgenomen. In hoofdstuk 3 van het raamwerk zijn de kwantitatieve data van het samenwerkingsverband beschreven en in hoofdstuk 4 de onderwijskundige toekomstige wensen en behoeften. In hoofdstuk 5 is de onderwijskundige- en de bestuurlijke uitwerking beschreven voor het regulier onderwijs, voor de ambulante begeleiders en voor de so en sbo-scholen. Tenslotte zijn in hoofdstuk 6 de stappen beschreven voor de eerste (2015-2018) en tweede fase (2018-2020) die nodig zijn voor de uitwerking van de voorgestelde inrichting van de expertisefunctie en het gespecialiseerd onderwijs.

In de periode september-oktober zijn gesprekken gevoerd met de vijf besturen die bevoegd gezag zijn van een so dan wel een sbo-school en met de directies van deze scholen. De gesprekspartners ontvingen vooraf het raamwerk met daarin het stappenplan en een oplegger met interviewvragen.

In oktober en november zijn de resultaten van de negen interviews besproken en hebben de heren Kuijs en Loer conclusies en aanbevelingen geformuleerd die u in de volgende hoofdstukken kunt lezen.

Op 23 november zal er een studiemiddag plaats vinden waarin het raamwerk en de voortgangsrapportage uitgangspunt vormen van gesprek en discussie. Daarna zal het bestuur van het samenwerkingsverband een besluit nemen ten aanzien van de voortgang.

2.1 resultaten gesprekken met bestuurders en schoolleiders s(b)o-scholen

De bestuurders en directies van de vijf s(b)o-scholen kregen voorafgaand aan het individuele interviewgesprek de notitie 'Raamwerk planning vorming 'Expertisecentrum' swv Waterland PO toegezonden. Daarbij was een vragenlijst gevoegd met onderwerpen die de gespreksleider(s) in elk geval aan de orde wilden stellen. Bij het samenvatten van de resultaten van de gesprekken wordt hieronder ook gebruik gemaakt van de opzet van deze lijst¹.

¹ Van de gesprekken werden individuele werkverslagen opgesteld die, bijeengebracht op een verzamelstaat, door de onderzoekers werden gebruikt voor de analyse van de resultaten.

a. **Onderschrijft u de in de notitie 'Raamwerk' (hfdst. § 1 + 2)² weergegeven uitgangspunten van het swv Waterland PO m.b.t. de onderwijskundige uitwerking van het Expertisecentrum?**

- een bovenschoolse voorziening Gespecialiseerd Onderwijs (GO) + ondersteunende Expertisefunctie voor bao/sbo/so?

Alle negen geïnterviewden beantwoorden deze vraag bevestigend en velen wijzen er daarbij op dat dit ook steeds het oorspronkelijke uitgangspunt van het swv is geweest. Onderbouwing van de uitspraak bestaat met name uit onderwijskundige en bedrijfsmatige argumenten. Tweemaal wordt opgemerkt dat de vormgeving van de gecombineerde dubbelfunctie vanaf de start de voorkeur zou verdienen.

- plaatsing leerlingen GO o.b.v. ondersteuningsbehoefte c.q. uitstroomperspectief i.p.v. naar 'soort'?

Ook deze vraag wordt door alle gesprekspartners bevestigend beantwoord. Herhaalde malen wordt wel gewezen op de 'grenzen' die er bestaan t.a.v. de opvang op alle locaties van ook de 'leerlingen met de zwaarste ondersteuningsbehoeften'. Ondanks de onderwijskundige en bedrijfsmatige motieven en de wens zoveel mogelijk een 'thuisnabij' aanbod te organiseren, zijn er volgens zeven geïnterviewden leerlingen die niet fysiek bijeengebracht kunnen worden. Voor een aantal leerlingen zal een zeer specifieke setting nodig blijven. Indicatoren die hierbij worden genoemd zijn 'uitstroomperspectief', zware vormen van 'externaliserend gedrag' en 'somatische zorg'.

- noodzaak verbetering differentiatievaardigheden – Opbrengstgericht werken – opstellen Ontwikkelingsperspectief – bepalen uitstroomperspectief – vergroting 21century skills personeel GO?

Alle respondenten onderschrijven de noodzaak het personeel GO nader te scholen t.a.v. het plaatsen op uitstroomperspectief, verbetering van de differentiatie in het onderwijsaanbod, vergroting van de opbrengstgerichtheid, het werken met een praktisch OPP en het gebruik van de ict-middelen daarbij. Diverse malen wordt overigens aangegeven dat daar reeds activiteiten op gestart zijn, terwijl er ook enkele relativerende opmerkingen over té hoge verwachten van de effecten op dit onderwerp worden gemaakt.

- op hoeveel locaties moet GO in de toekomst te vinden zijn?

Liefst zes ondervraagden geven aan op dit moment moeilijk een harde inschatting te kunnen maken, waarbij men opmerkt dat het al dan niet inrichten van enkele 'tussenvoorzieningen' de keuze kan beïnvloeden, evenals de al dan niet dóórzettende krimp van de basispopulatie leerlingen po, de ontwikkeling in het verwijzingsgedrag regulier onderwijs en de tlv-afgifte door het swv. Eveneens zes maal noemt men het minimum van twee locaties, waarbij steeds Purmerend en Volendam (of Monnikendam 2x) als vestigingsplaats worden opgevoerd. Twee gesprekspartners noemen één centrale vestigingsplaats als mogelijkheid en éénmaal wordt de optie van drie locaties als minimum genoemd. Driemaal wordt vermeld dat de locatie(s) in Purmerend in elk geval ook de leerlingen met de 'zwaarste ondersteuningsbehoeften' zal/zullen moeten (blijven) opvangen.

- noodzaak zeer 'praktische' ondersteuning personeel regulier basisonderwijs; in de klas op de werkvloer; verbetering differentiatie en klassenmanagement; scholing op 'gedrag' en 21 century skills?

Ook op deze vraag geven alle negen ondervraagden een bevestigend antwoord. Tweemaal wordt gewezen op de belangrijke rol die de intern begeleiders hierbij kunnen spelen. Viermaal vermeldt men

² Deze hoofdstuk-/paragraafverwijzing betreft de notitie 'Raamwerk planning vorming 'Expertisecentrum' swv Waterland PO'

reeds bezig te zijn op het terrein van benutting van ict-gebruik. Driemaal wordt opgemerkt dat de te leveren ondersteuning aan leerkrachten in het regulier onderwijs vooral “praktisch” van aard moet zijn. Tweemaal wordt (“ook gezien de leeftijdsopbouw van veel teams”) gewaarschuwd voor een overschatting van de effecten van de inzet van ict-middelen. Twee geïnterviewden merken op dat veel intensievere uitwisseling tussen scholen positieve effecten kan opleveren.

- noodzaak integrale aanpak onderwijs <-> jeugdhulp in GO maar óók in bao?

Zo goed als alle respondenten onderschrijven de noodzaak van een integrale aanpak onderwijs – jeugdhulp. In het speciaal onderwijs (en in mindere mate in het sbo) is dat voor een groot deel van de leerlingen aan de orde. In het basisonderwijs zal het volgens sommigen slechts incidenteel het geval zijn. Liefst acht van de gesprekspartners vermelden dat de huidige samenwerking onderwijs – jeugdhulp in de praktijk niet goed verloopt (te veel wisselende medewerkers; budgettaire problemen; onderwijs moet meestal voortouw nemen; hoop gevestigd op ‘wijk-teams’).

- inzet AB’ers (‘ondersteuners’): leren zo praktisch mogelijk leerkrachten en leerlinge te ondersteunen (opstellen ‘arrangementen’/OPP); scholing op 21 century skills en omslag naar GO-plaatsing o.b.v. ondersteuningsbehoefte; 0,1 fte/0,2 fte werkzaam in GO; inzet op vaste groep reguliere scholen?

Ook deze vraag wordt door iedereen positief beantwoord. Als de ab’ers/ondersteuners de leerkrachten in het regulier onderwijs op de genoemde onderwerpen moeten gaan ondersteunen, dan zullen zij volgens vijf ondervraagden “bij voorrang” zelf op dit terrein geschoold moeten worden. Met name “vraaggerichte en praktische ondersteuning” bij o.a. het samenstellen van ‘arrangementen’ en het OPP kan de leerkrachten in reguliere scholen van pas komen. Door één gesprekspartner werd opgemerkt dat de huidige aanstelling van 0,1 fte bij een s(b)o-school op korte termijn uitgebreid zou moeten worden en dat de ondersteuners in de toekomst bij voorkeur in dienst zouden moeten komen van het GO. Enkele malen wordt vermeld dat de recruitering en de professionalisering van de ondersteuners meer gericht zou moeten zijn op de (nieuwe) vormen van ondersteuning. Een andere gesprekspartner wees op het belang van de beschikbaarheid van een breed (extern) aanbod aan in te schakelen deskundigen.

b. Deelt u de in de notitie ‘Raamwerk’ (m.n. hfdst. 5 § A1 + § B1) weergegeven verdeling van de verantwoordelijkheid tussen de individuele besturen en de ondersteuning/facilitering door het swv waar het de onderwijskundige uitwerking voor de reguliere, sbo-/so-scholen betreft?

- autonome besturen blijven primair verantwoordelijk?

Alle negen geïnterviewde noemen de autonome schoolbesturen als eerstverantwoordelijken voor de genoemde onderwijskundige uitwerking (o.a. scholing/professionalisering personeel). Vele malen echter wordt aangegeven dat er uiteraard goede afspraken te maken zijn over de thema’s en wijze waarop dit binnen de ‘eigen’ scholen gebeurt. Enkele malen vermeldt men dat dit ook al wel gebeurt. Ook hier wordt door sommigen gewezen op de belangrijke schakel die de intern begeleiders kunnen vormen binnen en tussen scholen en besturen.

- is (deels) gezamenlijke scholing en professionalisering op deze thema’s van belang?

Zonder uitzondering zien allen de voordelen van een (gedeeltelijk) gezamenlijke aanpak. Daarbij worden het Ondersteuningsplan van het swv en de formulering van de ‘basisondersteuning’ als ‘ijk-punten’ genoemd waarop de gezamenlijke afspraken kunnen worden gebaseerd.

- idem: m.b.t door het swv gefaciliteerde scholings- en professionaliseringsactiviteiten?

Iedereen vindt het vanzelfsprekend dat de door het swv georganiseerde en gefaciliteerde activiteiten m.b.t. scholing/professionalisering door alle besturen worden uitgevoerd en dat over de resultaten daarvan achteraf verantwoording wordt afgelegd. Één van de geïnterviewden wees op het belang van het “onder het beheer van het swv-houden” van minstens een deel van de ondersteuningsmiddelen. De reguliere scholen zouden daarvan dan op afroep gebruik kunnen maken.

c. Onderschrijft u de in de notitie ‘Raamwerk’ (hfdst. 5 § B1 t/m B3) weergegeven uitgangspunten van het swv Waterland PO m.b.t. de bestuurlijke uitwerking van het Expertisecentrum? Ook als dit o.a. kan leiden tot het overnemen resp. overdagen van een school?

- inrichting bovenschools GO (‘ontschot’) + JRK/Schakelklas/+klassen/observatie-/crisisplaatsing?

Alle ondervraagden staan achter het uitgangspunt van het streven naar een bovenschools ‘ontschot’ GO. Een aantal respondenten onderschrijft de wenselijkheid van het koppelen van de genoemde functies aan de GO-locaties. Enkele malen wordt het risico van ‘verwatering’ van expertise genoemd indien er naast de GO-vestigingen te veel ‘tussenvoorzieningen’ worden ingericht, ook al zou dat de spanning tussen ‘thuisnabijheid’ en inrichting GO-locaties kunnen verlichten.

- onderbrenging GO bij één bestaand (school-)bestuur of bij een nieuwe stichting?

Hoewel alle bestuurders/directieleden de noodzaak en de voordelen van het onder één bevoegd gezag/aansturing brengen van het GO met de expertisefunctie onderschrijven, achten zes van hen het niet haalbaar dat onder een bestaand schoolbestuur te doen. Iedereen geeft aan in de onderbrenging onder een nieuw te stichten bestuur GO wel een haalbare optie te zien.

- uitwerking bovenschoolse expertisefunctie bij swv: benutting Zorgplatform/1-loket → ‘BOOT’?

Op twee na alle gesprekspartners gaven aan de huidige onderbrenging van de expertisefunctie bij het swv als een goed werkbaar (voorlopige) mogelijkheid te zien. Éénmaal wordt de voorkeur gegeven aan blijvende positionering bij het swv en éénmaal wordt uitdrukkelijk de noodzaak tot overdracht op termijn aan het GO genoemd.

d. Acht u het in de notitie ‘Raamwerk’ geschetste tijdpad/stappenplan (hfdst. 6 § A + B) haalbaar?

- 2015-2018: alle voorgestelde stappen onderwijskundig + bestuurlijk voor regulier en s(b)o?

De voorgestelde fasering in twee periodes (2015-2018 resp. 2018-2020) wordt door alle respondenten verstandig geacht. Driemaal wordt de voorkeur voor een sneller tempo naar voren gebracht (“we hebben toch al zo veel samen voor elkaar gekregen”) en eenmaal wordt de eerste fase juist te kort verondersteld om alle voorgestelde activiteiten zorgvuldig uit te kunnen voeren. Herhaalde malen wordt gewezen op het belang van een duidelijke projectorganisatie (waarbij “met een stip op de horizon gericht steeds concrete stappen worden uitgevoerd op basis van ‘tijdelijk werkbaar overeenkomsten”).

e. Acht u de in hfdst. 5 + 6 § Inleiding voorgestelde fasering:

- onderscheiden uitwerking expertise-functie en gespecialiseerde onderwijs-functie (2018) enerzijds

en

- de mogelijke integratie van beide functies (2020) anderzijds wenselijk/haalbaar?

- onderschrijft u het uiteindelijke doel van een te combineren bovenschools GO- en expertisefunctie onder één bevoegd gezag?

Alle ondervraagde bestuurs- en directieleden onderschrijven dit doel. Velen geven daarbij aan dat dit ook steeds het oorspronkelijke uitgangspunt is geweest, zowel vanuit onderwijskundig als vanuit bestuurlijk oogpunt. De uitwerking in twee stappen wordt door zeven van de ondervraagden verstandig en mogelijk geacht. Twee geïnterviewden hadden de combinatie van functies liever van meet af aan tot stand gebracht willen zien.

- zo ja, op welke wijze dient dat volgens u bestuurlijk te worden vormgegeven:

via één (bestaand) schoolbestuur

Hoewel twee geïnterviewden onderbrenging bij een bestaand schoolbestuur niet op voorhand voor onmogelijk houden (en zich ook bereid tonen deze rol te willen vervullen), achten verreweg de meesten deze optie als onhaalbaar.

een nieuwe stichting

Alle respondenten zien in deze optie een goede mogelijkheid de scholen voor s(b)o (toekomstig GO) onder één bevoegd gezag te brengen en daardoor eenduidige aansturing te bewerkstelligen.

het bestuur swv?

Ook deze vorm wordt door alle ondervraagden als een haalbare mogelijkheid beschouwd. Enkele aandachtspunten die daarbij werden genoemd zijn de juridische (on)mogelijkheid en het aspect van de onafhankelijkheid in relatie tot de wettelijke taak van het swv tot het afgeven van toelaatbaarheidsverklaringen.

Hoofdstuk 3: Conclusies en aanbevelingen

Vooraf:

Wat bij de analyse van de gevoerde gesprekken met bestuurders en directies van so- sbo-scholen over de verdere uitwerking van het Expertisecentrum opvalt, is de grote mate van consensus over de besproken uitgangspunten, doelen en mogelijk te nemen stappen.

Waar dat enerzijds wellicht verbaast, aangezien het zowel onderwijsinhoudelijk als bestuurlijk tot forse veranderingen kan leiden, verrast de eensgezindheid anderzijds ook weer niet. Er is immers al jarenlang sprake van een constructieve samenwerking tussen de voorheen twee oude samenwerkingsverbanden wsns en de mede daarop gebaseerde relatief eenvoudige vorming van het nieuwe swv met 13 besturen. Het eerste Ondersteuningsplan van het swv bevatte dan ook reeds een flink deel van de betreffende uitgangspunten en de op termijn na te streven doelen. De werkgroepen

die de tijdens de 'duindag' van oktober 2014 nog eens scherper geformuleerde uitgangspunten verder concretiseerden, konden daarbij o.a. gebruikmaken van de reeds bestaande werkwijze van de al langer functionerende 'klankbordexpertgroep'.

Kortom, ondanks de op onderdelen wellicht uiteenlopende belangen van de onderscheiden besturen en directies so en sbo, past de hoge mate van eensgezindheid over visie, ambities en uiteindelijk te bereiken doelen in het beeld van de samenwerking binnen het swv Waterland tot nu toe.

Conclusies

3.1 Fasering 2015 – 2018 en 2018 – 2020

Het uiteindelijke doel van een gecombineerde 'bovenschoolse' expertise- en gespecialiseerd onderwijsfunctie wordt door alle geïnterviewde bestuurders en directies als 'stip op de horizon' onderschreven.

Gezien de onderwijskundige en bestuurlijke stappen die daarvoor genomen moeten worden, is volgens eenieder de geschetste fasering noodzakelijk. Daarbij wordt in de voorlopig gescheiden ontwikkeling van de omvorming van het s(b)o naar gespecialiseerd onderwijs enerzijds en de verdere uitbouw van de expertise via het swv anderzijds een haalbare route gezien. De samenhang en onderlinge wisselwerking tussen beide trajecten dient daarbij dan wel scherp in de gaten gehouden te worden.

Vanuit bestuurlijk oogpunt viel het op dat door velen is opgemerkt dat een stapsgewijze besluitvorming en invoering een goede mogelijkheid biedt voor een succesvol invoeringstraject. Met de 'stip op de horizon' als richtsnoer kan jaarlijks opeenvolgende bestuurlijke besluitvorming tot stand komen, waarbij uiteraard steeds de evaluatie van reeds uitgevoerde stappen in oenschouw wordt genomen.

De voor het voorgestelde tempo (3-jarige invoeringstermijn in eerste fase) aangevoerde argumenten: enerzijds voldoende tijd nemen voor verantwoorde en zorgvuldige invoering en anderzijds 'de vaart erin houden', worden breed onderschreven. Daarbij werd door velen nog eens gewezen op de constructieve wijze waarop tot nu toe door de partners in het swv Waterland PO al veel in het Ondersteuningsplan (dat eveneens aan het einde van de eerste fase in 2018 afloopt) opgenomen zaken constructief zijn opgepakt.

3.2 Stappenplan 2015 – 2018

Onderwijskundig:

Alle in de notitie 'Raamwerk . . . '(hfdst. 5.A) beschreven meerjarige voorstellen met betrekking tot het regulier onderwijs, de ambulante begeleiders c.q. ondersteuners en het huidige s(b)o-onderwijs worden in overgrote meerderheid wenselijk geacht.

Daarbij gaat het onder meer om de professionalisering van het personeel regulier onderwijs ten aanzien van het werken met het Ontwikkelingsperspectief, handelingsgericht en opbrengstgericht werken, het versterken van de differentiatie in het aanbod, een verbeterd klassenmanagement en het omgaan met gedragsproblematiek. Ook scholing op het gebied van de zgn. '21 century skills' kan volgens velen daar een flinke bijdrage aan leveren. Daarenboven werd er ten aanzien van de ambulante begeleiders c.q. ondersteuners op gewezen, dat zij zich verder bekwamen in het op zo praktisch mogelijke wijze ondersteunen van de collega's in het regulier en gespecialiseerd onderwijs bij het opstellen van 'arrangementen extra ondersteuning' en de verwerking daarvan in het zgn. 'ontwikkelingsperspectief'.

Het personeel van de huidige s(b)o-scholen dient, naast scholing op dezelfde onderwerpen zoals genoemd voor het personeel van de reguliere scholen, tevens voorbereid te worden op de omslag naar het plaatsen van leerlingen op basis van 'ondersteunings-behoefte en uitstroomperspectief' in plaats van op 'soort'.

Bestuurlijk ('Raamwerk . . . '(hfdst. 5.B):

De autonomie die individuele besturen vanzelfsprekend op de genoemde onderwijskundige ontwikkelingen toekomt, wordt door niemand als een onoverkomelijke belemmering beoordeeld. Zowel met betrekking tot regulier en s(b)o-onderwijs als de ambulante begeleiders c.q. ondersteuners, kunnen daarover goede afspraken worden gemaakt.

De gewenste en noodzakelijke verbeteringen kunnen in het Ondersteuningsplan en de daarop gebaseerde jaarlijkse activiteitenplannen worden vastgelegd en geëvalueerd.

Het 'in-één-schuiven' van het huidige Zorgplatform en de 1-loketfunctie in een 'Breed Onafhankelijk Ondersteunings Team'(BOOT) onder de hoede van het SWV wordt breed ondersteund. Daarbij dient wel de samenhang, uitwisseling met en inzet van het te vormen gespecialiseerd onderwijs nauwgezet in het oog te worden gehouden.

Uit de gesprekken kwam een breed gedragen beeld naar voren van een vaak moeizaam verloopende samenwerking tussen gemeenten en individuele scholen/schoolbesturen waar het de in voorkomende situaties noodzakelijke integrale aanpak onderwijs – jeugdhulp betreft. Enkele malen werd de suggestie gedaan dat het swv zou op dit onderwerp initiatief zou kunnen ontplooiën.

De stapsgewijze omvorming (beginnend bij de groepen jongste leerlingen) van de huidige s(b)o-scholen naar scholen voor 'gespecialiseerd onderwijs' wordt door de geïnterviewde bestuurders en directies breed ondersteund. Ook de voorstellen om de organisatie van voorzieningen als JRK, crisis- en observatieplaatsing, Schakelklas, Plusklassen en de inrichting van zgn. 'tussenvoorzieningen' uiteindelijk bestuurlijk onder één noemer gespecialiseerd onderwijs te brengen, werden breed onderschreven.

Het ten opzichte van de huidige situatie terugbrengen van het aantal locaties gespecialiseerd onderwijs wordt door alle gesprekspartners als wenselijk c.q. onontkoombaar beschouwd. Over het uiteindelijk gewenste aantal vestigingen kan momenteel nog geen definitief beeld gevormd worden. Wel werd duidelijk dat er minimaal twee locaties noodzakelijk zullen blijven, waarbij op tenminste

één vestiging een voorziening voor leerlingen met (zeer) zware ondersteuningsbehoeften ondergebracht dient te worden.

Op een enkele uitzondering na wordt het onderbrengen van alle voorzieningen gespecialiseerd onderwijs onder één bestaand schoolbestuur zo niet ongewenst dan in elk geval onhaalbaar geacht. Daarentegen werd breed geopteerd voor een bestuurlijk model waarbij een nieuwe rechtspersoon wordt opgericht. Alle huidige schoolbesturen s(b)o dienen dit nieuwe bevoegd gezag te vormen, waardoor zaken als eventuele 'krimp', eenduidige aansturing en borging en ontwikkeling van kwaliteit van de verschillende functies van het gespecialiseerd onderwijs, beter gegarandeerd kunnen worden.

3.3 Stappenplan 2018 – 2020

Bestuurlijk:

Indien de voor de eerste fase voorgestelde onderwijskundige en bestuurlijke stappen daadwerkelijk tot stand zijn gekomen, achten nagenoeg alle geïnterviewden vervolgens de bestuurlijke stap naar het vormen van één bovenschools gecombineerde voorziening voor expertise en gespecialiseerd onderwijs gewenst.

Een aantal malen wordt de onderbrenging daarvan onder het swv Waterland PO als een werkbaar model gezien, echter alleen indien daarbij de onafhankelijke positie ten opzichte van de wettelijke taak van het swv tot het afgeven van toelaatbaarheidsverklaringen tot zware ondersteuningsbehoeften niet in gevaar komt. Ook is de keuze van deze bestuurlijke modaliteit afhankelijk van de juridische (on)mogelijkheden daartoe.

Door alle ondervraagden werd het onderbrengen van zowel de gespecialiseerd onderwijs- als de expertisefunctie onder de in de eerste fase nieuw gevormde rechtspersoon als goede mogelijkheid gezien. Niet alleen komt daarmee de aansturing van beide functies onder één bevoegd gezag te vallen, ook kan daardoor de onderlinge 'bevruchting' van beide onderdelen beter worden gewaarborgd.

Aanbevelingen

Nu uit de hierboven getrokken conclusies duidelijk is geworden dat nagenoeg alle (onderwijs)inhoudelijke en bestuurlijke ontwikkelvoorstellen alsmede de daarin te kiezen fasering en stappen uit het 'Raamwerk' door de ondervraagde bestuurders en directies breed worden ondersteund, kunnen de volgende aanbevelingen worden geformuleerd:

- * op 23 november 2015 vindt een inhoudelijke bespreking plaats van de conclusies zoals die naar aanleiding van de gevoerde gesprekken over de uitgangspunten, doelen en voorstellen uit de notitie 'Raamwerk' getrokken zijn.
- * op 3 december 2015 neemt het bestuur van het swv Waterland PO een besluit over het al dan niet voorzetten van het voorgestelde invoeringstraject.

- * per januari 2016 ondertekenen alle in het swv Waterland participerende besturen een ‘intentieverklaring’ voor het uitvoeren van het geschetste meerjarige traject in twee fasen. De besluitvorming over de concrete uitvoering zal steeds voor de periode van één schooljaar plaatsvinden.
Over de voor het schooljaar 2015-2016 (conform de in het ‘Raamwerk . . .’) voorgestelde stappen en activiteiten vindt in januari 2016 definitieve bestuurlijke besluitvorming plaats.
- * in december 2015 wordt een werkgroep samengesteld met daarin directeuren basisonderwijs en s(b)o-onderwijs, intern begeleiders, een ambulante begeleider c.q. ondersteuner, een gedragswetenschapper, een medewerker van het Zorgplatform en de coördinator van het swv (voorzitter). Deze werkgroep bereidt de concrete uitwerking van de voorgestelde stappen voor, op basis waarvan het swv-bestuur steeds de besluitvorming baseert.
- * voor de procesmatige ondersteuning van de uitvoering van de voorgestelde stappen en activiteiten wordt een bescheiden projectorganisatie ingericht. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van zowel door het swv als extern te leveren menskracht en deskundigheid op onderwijskundig, juridisch en financieel gebied.
- * in de maand december wordt over de stand van zaken met betrekking tot het invoeringstraject schriftelijk gecommuniceerd met de besturen, directies en teams van de reguliere en s(b)o-scholen, alsmede de swv-medewerkers. Vóór de Voorjaarsvakantie 2016 wordt een breed opgezette informatiebijeenkomst georganiseerd waarin het meerjarige traject met directies, intern begeleiders, ambulante begeleiders c.q. ondersteuners en leerkrachten wordt besproken.
In een specifiek op het invoeringstraject gerichte nieuwsbrief en op de website van het swv, zal periodiek over de voortgang worden gecommuniceerd.

Bijlagen:

* Notitie ‘Raamwerk planning vorming ‘Expertisecentrum’ swv Waterland PO’

* Overzicht door Kees Kuijs afgenomen interviews bestuurders september – oktober 2015:

OPSO/SPOOR	Purmerend 29-09-2015	mw. Alina Kuiper en dhr. Jelte de Graaf
SKOV	Volendam 29-09-2015	dhr. Jan Tol en dhr. Hans van Rooijen
CPOW	Purmerend 05-10-2015	mw. Margareth Runderkamp
Altra	Purmerend 06-10-2015	mw. Annette van der Poel

* Overzicht door Kees Kuijs en Albert Loer afgenomen interviews directies s(b)o-scholen september – oktober 2015:

St. Vincentius	Purmerend 24-09-2015	dhr. Evert Kroon
Het Plankier	Purmerend 06-10-2015	dhr. Peter van der Steen
Tangram/De Botter	Purmerend 08-10-2015	dhr. Rob Nahold en mw. Monique Bakker
Martin Luther King	Purmerend 08-10-2015	dhr. Wim Mensinga
Bets Frijling	Purmerend 09-10-2015	dhr. Dirk Bosch